

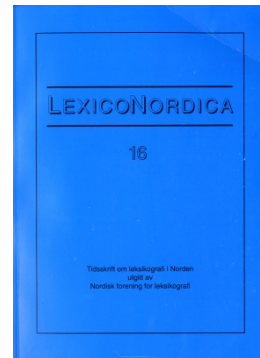
LexicoNordica

Titel: Idiom, liknelser och kollokationer i två finska ordböcker

Forfatter: Tarja Riitta Heinonen

Kilde: LexicoNordica 16, 2009, s. 141-159

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Tarja Riitta Heinonen

Idiom, liknelser och kollokationer i två finska ordböcker

This article surveys the representation of various idiomatic expressions in two monolingual Finnish dictionaries. The discussion will focus on the following three issues: 1) how to recognize what expressions are idiomatic, 2) how to pick the idiomatic expressions that are worthy of a mention in a dictionary, and 3) how to choose the citation form(s) for a given idiomatic expression. First, the question of a citation form will be illustrated with the help of verb phrase idioms that allow variation. Secondly, a great number of similes in actual usage will throw light on the selection problem, and finally, a sample of state expressions will show how gradual the differences are between idiomatic expressions and mere collocational tendencies. As a final point, we will briefly look at the problems in enriching a general dictionary database with phraseological information.

1. Inledning

Denna artikel är en studie av hur olika slag av fraseologiskt material finns representerat i finska ordböcker.¹ Jag tar upp tre olika teman. Först granskar jag kortfattat i vilken mån lexikal variation hos idiom beaktas i ordböckerna. För det andra undersöker jag jämförelser. För dessa är problemet hur man ska känna igen vedertagna helheter (liknelser) och sätta kriterier för vilka som ska redovisas i en ordbok. Till sist gör jag med hjälp av en liten fallstudie en jämförelse av hur väl ordböcker lyckas förmedla kollokationell information. Den ordbok jag först och främst sätter under lupp är den enspråkiga allmänordboken *Kielitoimiston sanakirja* ('Språkbyråns ordbok'², cd-versionerna från 2004 och 2008), härefter förkortad *KS*. Vid sidan av den granskar jag fras- och idiomordboken *Suurella sydämellä ihan sikana* (ung. 'Med stort hjärta så in i norden'), i fortsättningen benämnd *SSIS*, Muikku-Werner

¹ Jag tackar Eija-Riitta Grönros (huvudredaktör för *Kielitoimiston sanakirja*), Maria Vilkuna, Silja Huttunen och Nina Martola för konstruktiva kommentarer och ändringsförslag.

² Ordboken gick i sina första upplagor under namnen *Suomen kielen perussanakirja* ('Finsk basordbok') och, i elektronisk version, *CD-perussanakirja* och har recenserats i tidigare nummer av *LexicoNordica* (nr 1 och 4). *Kielitoimisto* ('Språkbyrån') är den finska motsvarigheten till Språkrådet i Sverige.

et al. (2008). Den förra innehåller närmare 100 000 lemman, den senare ca 4 000 uttryck.

KS är en typisk allmänordbok där frasartade uttryck står i naken form. Regelrätta fraser är svåra att hitta i ordboken, för – bortsett från ordspråk – är de inte markerade och skiljer sig därmed inte från det övriga exempelaterialet. I många artiklar har dock fraserna (eller delar av fraser) knippats ihop till en egen ”betydelsegrupp”. Sådana grupper har vanligen etiketten *kuv.*, dvs. ’överfört’ eller ’bildligt’ (fi. *kuvakiel-essä, kuvallisesti*), men även andra etiketter förekommer. Frasordboken är å sin sida inte särskilt omfattande vad gäller frasuppsättningen, men varje ord eller uttryck belyses med autentiska exempel ur olika källor. Den är ibland till och med accentuerat deskriptiv; också exempel som förefaller rätt onaturliga finns med på sina ställen. Båda ordböckerna kräver i praktiken mycket goda finskkunskaper av sina användare, även om SSIS anger att också inlärare är en målgrupp (Muikku-Werner et al. 2008, s. 8).

Utifrån det ovan sagda är det tydligt att det finns behov av en mer omfattande och klarare beskrivning av finsk fraseologi. I bästa fall kunde en sådan beskrivning möta också inlärares behov (i den mån en och samma helhet kan fungera både för modersmålstalare och för inlärare, jfr Järventausta 2009). Som ett första steg i riktning mot en bättre beskrivning finns det planer på att märka upp det fraseologiska materialet i den lexikala databas som ligger till grund för KS. Att komplettera databasen är en mellanetapp som ger flexibilitet att framöver både producera helt nya produkter och förbättra allmänordbokens innehåll och presentationssätt.

2. Några begrepp

Med *fraseologiska uttryck* avser jag här etablerade ordkombinationer som består av minst två ord. De är med andra ord lexikaliserade ord-fogningar, fraser eller fraskärnor. I litteraturen används också benämningar som *frasem*, *fraseologism* eller *frasalt lexem* (eng. *phrasal lexeme*; för termer se t.ex. Moon 1998:5).

I begreppet ”lexikalisering” lägger jag in samma innebörd som Svanlund (2002:8–9, 33): det är fråga om ord eller uttryck som fått en etablerad användning hos en enskild talare eller i en språkgemenskap. Vanligen menar man att etableringsgraden kan mätas utifrån en textmassa; om ett form-betydelsepar förekommer med högre frekvens i en textmassa än vad som vore fallet om delarna uppträdde helt slump-

mässigt tillsammans har vi att göra med ett konventionaliserat uttryck eller en fraseologism (Gries 2008:6). Statistisk beräkning är dock ingen fullständig identifieringsmetod, för det finns ingen korpus som skulle utgöra en komplett och balanserad representation för alla språkliga uttryck. Dessutom är det inte bara fråga om beräkning utan också om tolkning: fraseologismer ska enligt Gries utgöra betydelsebärande helheter.

I språket kan ordvalet vara specialiserat på olika sätt utan vi har att göra med regelrätt fraseologi. Enligt Arppe (2008:212–216) skiljer sig olika finska tankeverb från varandra med avseende på vilka typer av argument de tenderar att uppträda tillsammans med. Verbet *pohtia* exempelvis tar företrädesvis människokollektiv som subjekt medan *mieltä* ofta tar ett subjekt i andra person: *Työryhmä pohtii järjestelmän uudistamista*. ('Arbetsgruppen överväger en reform av systemet'); *Mitä sinä mietit?* ('Vad funderar du på?').

3. Problemet med idiomatisk och kanonisk form

Det är ingen trivial fråga vilka ordkombinationer som ska hänföras till fraseologin. Jämförelser utgör ett bra exempel. Moon (2008) har haft som mål i en undersökning att samla alla lexikaliserade adjektiviska jämförelser i engelskan och hon hittade sammanlagt 228 uttryck. En stor del av dem finns med i ordböcker, men inte alla. Å andra sidan återfinns det så många som 107 jämförelser (av 337) i ordböcker och andra källor som inte förekommer i den omfattande textkorpus Moon (2008:18–19) extraherade jämförelserna ur. Skevheten mellan materialet och ordböckerna visar att det är vanskeligare än man kunde tro att välja ut etablerade jämförelser.

För det andra måste man ta upp frågan var ordboken står i förhållande till den formvariation som förekommer. I många finska verbfrasidiom kan predikatet och till och med hela strukturen växla. Jag ska ta ett par exempel. Man säger vanligen *JOKU taittaa peistä JOSTAKIN (ASIASTA)* ('någon debatterar något' [eg. 'någon bryter en lans om något']) men ett alternativt predikatsverb är *vääntää* 'vrída'. Vidare finns det uttryck som uppvisar både riktning- och befintlighetsvarianter, t.ex. *JOKU työntää jauhot JOLLEKULLE suuhun* eller *JOLLAKULLA on jauhot suussa* ('någon gör någon förstummad' [eg. 'någon stoppar mjöl i munnen på någon'] och 'någon får inte fram ett ord' [eg. 'någon har mjöl i munnen']). Var ska man dra gränsen för att betrakta olika kombinationer som samma fraseologiska uttryck? Ska de ingående orden vara exakt desamma? I så fall utgör alla de ovan nämnda exemplen olika

uttryck på grund av olika predikat. En sådan lösning är i princip möjlig (Burger 1989:598, Wulff 2008:78), men den är kanske inte så lockande. En vedertagen ordbokslösning vore att tillåta variation i grundformen (*JOKU taittaa* (t. harv. *vääntää*) *peistä JOSTAKIN*)³ ('*NÄGON bryter (eller sällsynt vrider) en lans om NÄGOT*').

I ordböcker låter man dock ofta bli att redovisa mindre vanliga varianter: både KS och SSIS anger bara formen *taittaa peistä*. Däremot tar i synnerhet SSIS upp flera varianter om uttrycken är mer jämbördiga i fråga om användningsfrekvens; *erottaa/erotella/karsia/seuloa jyvät akanoista* ('skilja agnarna från vetet' [eg. 'kornen från agnarna']). KS ger två av predikatsalternativen, *erottaa* och *seuloa*. Det senare förekommer i en artikel (*jyvä*) medan det förra alternativet återfinns i tre artiklar (*akana, erottaa, jyvä*). Alternativa verb av det här slaget utgör ofullständiga begreppsfamiljer som fungerar som bas för variation.

Moon (1998:122–123) diskuterar möjligheterna att redovisa uttryck som är variationer av samma bildliga uttryck antingen i grupp eller med den gemensamma kärnan som bas. (I själva verket kunde de två alternativa sätten mycket väl kombineras.) En beskrivning där kärnan utgör grundenheten skulle gå att tillämpa också på fall där inte bara predikatsverbet utan också strukturen varierar, t.ex. vid fall som *jauhot suuhun/suussa*. Kärnan tillför dock en mellannivå i beskrivningen som kan få presentationen att te sig onödigt lång: uppslagsord (t.ex. *jauho*) > kärna (*jauhot suuhun/suussa*) > idiomvarianter (*JOKU työntää/laittaa JOLLEKULLE jauhot suuhun, JOLLAKULLA on jauhot suussa, osv.*). Om variationen är stor måste man i vilket fall som helst överväga vilka alternativ man ska redovisa och vilka man ska lämna åt användaren att sluta sig till.

I de undersökta ordböckerna finns inte befintlighetsvarianten *jauhot suussa* med. KS redovisar riktningsalternativet *mennä jauhot suuhun* dels som exempel under *jauho* med förklaring ('han blev mållös'), dels som förklaring till det i bildlig användning synonyma *luu kurkkuun* (eg. 'ben i halsen') i artiklarna *kurkku* och *luu* (se nedan). Den varierande formen på upplevarargumentet (*JOLLAKULLA/JOLLEKULLE/JOLTAKULTA*) framgår bara om användaren kontrollerar alla tre artiklarna, som alla anger varsin kasusform.

³ En finit ram med utskrivna pronomen vore enligt min mening det tydligaste sättet att förmedla ett uttrycks valens- och rektionsuppgifter till användarna. Järventausta (2009:97–98) rekommenderar också utskrivning av pronomenen men utan att man skulle frånga den hävdvunna infinitivformen.

- **jauho:** *Hänellä meni jauhot suuhun* hän jäi sanattomaksi, - -.
- **kurkku:** *Hänelle meni luu kurkkuun* - - **hänelle** meni jauhot suuhun.
- **luu:** *Häneltä meni luu kurkkuun* - - **häneltä** meni jauhot suuhun.

SSIS anger både transitiv och intransitiv variant av riktningskasus och delar upp den transitiva predikatväxlingen i två grundformer på grund av de många alternativen. Den intransitiva typen *mennä jauhot suuhun* ges separat. De transitiva varianterna är ordnade enligt betydelsen hos predikats verbet (Muikku-Werner et al. 2008:13): *laittaa/pistää/panna jauhot suuhun* (ung. 'lägga/sticka in/sätta') ja *lyödä/iskeä jauhot suuhun* (ung. 'smälla in'). I själva verket finns det ytterligare alternativ, som t.ex. *työntää* ('stoppa in').

Om både befintlighets- och riktningsalternativet redovisas för ett idiom i SSIS tas de upp under samma uppslagsord som olika grundformer, t.ex. *joro: joron jäljille* och *olla joron jäljillä* ('på avvägar'; 'vara på avvägar'). I det riktningsangivande uttrycket finns i detta fall inget predikat med, utan det anges som ett typiskt samförekommande verb: "Usein joron jäljille *joudutaan*" ('Ofta råkar man på avvägar'). I artikeln *joro* i KS anges både befintlighets- och riktningskasus, i artikeln *jälki* finns bara riktningskasus angivet.

- **joro:** *Joron jäljillä 'huonoilla teillä'*. *Taisi joutua joron jäljille*.
- **jälki:** *Joutua joron jäljille 'huonoille teille'*.

Artikeln *jälki* i KS antyder att verbet *joutua* skulle höra till grundformen medan SSIS anger att det handlar om samförekomst. I KS åter nämns inte verbet *olla* 'vara' för befintlighetsvarianten, medan det enligt SSIS ingår i grundformen. Gränsdragningen mellan vad som hör till grundformen och vad som är samförekommande element vacklar alltså i ordböckerna. När man överväger vad som ska anses ingå i grundformen bör man komma ihåg att uttryck av typen *joron jäljillä/jäljille* kan uppträda utan verb, t.ex. i rubriker.

4. Från överflöd till valsvarigheter: liknelser

En liknelse är en språklig bild där ett objekt eller ett handlingsätt jämförs mot en måttstock av något slag. I finskan anges jämförelsen vanligen med konjunktionen *kuin* ('som; än'). Det är en ytterst produktiv bildning. Tammis (2008) ordbok över jämförelser innehåller tiotusentals finska liknelser plockade från Internet och från andra källor.

4.1. Liknelser i ordböckerna

I KS (2004) har jag gått igenom alla exempel som innehåller jämförelser med konjunktionen *kuin*, närmare bestämt ca 640 fall. KS' exempel är till största delen avkortade och utgör inte fullständiga satser. Etablerade uttryck markeras inte särskilt utan förekommer antingen bland exemplen på fria kombinationer eller efter dessa. Att det handlar om fraseologiska exempel framgår ibland (men inte tillnärmelsevis alltid) av att en förklaring följer.

I betydelsemoment 1 i artikeln *vanha* ges bl.a. följande exempel med förklaringar. Här är de fraseologiska uttrycken markerade med fetstil för tydlighets skull, i ordboken är de ommarkerade.

Vanha ensisynnyttäjä. Vanha polvi vanhat ihmiset. *Vanhaa metsää. Elää vanhaksi. Vanhalla iällä, vanhoilla päivillään* vanhana. *Vanha Snellman* Snellman vanhana. *Vanha kuin taivas* hyvin vanha. *Vanha kehno* paholainen, piru.
En gammal förstföderska. Den äldre generationen äldre människor. *Gammal skog. Leva till hög ålder. På äldre dagar* som gammal. *Den gamle Snellman* Snellman som gammal. *Gammal som gatan* [eg. som himlen] mycket gammal. *Den gamle dålige djävulen, satan.*

Uttrycket *vanha kuin taivas* har en förklaring, men detta hör till undantagen vad gäller just liknelser. Av 148 adjektiviska jämförelser är det bara 10 som förklaras i KS.

Tabell 1 visar hur finska jämförelser fördelar sig enligt KS.

TABELL 1. Exempel i jämförelseform i KS.

HUVUDORD	ANTAL N.	EXEMPEL
ADJEKTIV EL. ADVERB	150 + 15	<i>vanha kuin taivas</i> 'gammal som gatan' [eg. 'som himlen']
VERB (INTE <i>OLLA</i> 'vara')	330	<i>huusi kuin syötävä</i> 'skrek som en stucken gris, som fan'
VERBET <i>OLLA</i>	100	<i>olla kuin myrskyn merkki</i> 'vara som ett åskmoln' [eg. 'som ett förebud om storm'] <i>huone oli kuin pätsi</i> 'rummet var som en bastu' [eg. 'som en ugn']
SUBSTANTIV	25	<i>palmikko kuin rotanhätä</i> 'en fläta som en råttsvans'
UTAN HUVUDORD	15	<i>kuin ammuttuna</i> 'som ett skott' [eg. 'som skjuten']

Tillnärmelsevis alla de 640 exemplen med jämförelse är inte lexikaliserade eller regelrätta liknelser. En del av dem beskriver eller förklarar snarare uppslagsordet med hjälp av jämförelse, och själva jämförelsen är inte konventionaliserad. Adjektiviska jämförelser av det här slaget är bl.a. (uppslagsordet asteriskmärkt) *hauras kuin posliininukke**, *hento kuin keiju**, *koristeellinen kuin piparkakkutalo**, *lihava kuin sumopainija**, *suloinen kuin ruusunnuppu**, *möyheä** *kuin pumpuli*, *nopealiikkeinen** *kuin kärppä*, (skör som en porslinsdocka, späd som en älva, dekorativ som ett pepparkakshus, fet som en sumobrottare, ljuv som en rosenknopp, fluffig som bomull, snabb som en vessla [eg. hermelin]). I de fem första exemplen åskådliggörs det nominala uppslagsordet med hjälp av adjektivet (typiskt för sumobrottare är att de är feta osv.) och i de två sista exemplen är det själva adjektivet som är uppslagsord och något som typiskt har den egenskap som uppslagsordet avser nämns som förklaring (det som är fluffigt påminner om bomull).

I KS finns också en exempeltyp som ger idiomatiska förbindelser i kombination med tillfälliga. I det första exemplet i tabell 1 *Huone oli kuin pätsi* kombineras den konventionella delen (*kuin pätsi*) med den fria kombinationen (*huone oli*). *Huone oli* representerar i och för sig en typisk kontext: man talar vanligen om temperaturen på en plats (i ett rum). Det här exemplet följer i artikeln *pätsi* efter ett annat mer avskalat liknelseexempel *On kuuma kuin pätsissä* som i sin tur inte antyder något om att det potentiellt hör en angivelse av plats till uttrycket (t.ex. *huoneessa oli kuuma kuin pätsissä* 'det var hett som i en ugn i rummet'). Inte heller framgår det att adjektivet också kan stå i partitiv (*kuumaa*) åtminstone om det inte handlar om ett slutet rum. Alltför abstraherade exempel utelämnar en del väsentlig information, exempel med tillfälliga element berättar å sin sida inte på vilket sätt exemplet är typiskt. Exempelurvalet och den inbördes ordningen på exemplen ger bara vaga antydningar i rätt riktning.

Antalet jämförelser i KS, ca 640, kan verka oerhört litet om man jämför det med de ca 50 000 som finns anförda i Tammi (2008). Till en del är det fråga om luckor i ordboken: för att ange att det är hett någonstans används exempelvis *sauna* utöver *pätsi* (*kuin sauna, kuin saunassa* 'som bastun, som i bastun'), vilket inte noteras i KS. I Tammi ligger dock tyngdpunkten på kreativa och färgstarka uttryck. De konventionella och etablerade liknelserna utgör inte alls lika stor del. Noteras bör att Rosamund Moon hittade bara 228 etablerade engelska adjektivliknelser i Bank of English (2008:20) med minst fyra träffar i korpusen som mått på konventionalisering. Det finns dock anledning att ställa frågan om ens ett material som Bank of English är tillräckligt om-

fattande och representativt för att ha bevisvärde. I själva verket kan det hända att det finns betydligt fler etablerade liknelser.

KS tar upp bara ca 150 jämförelser med adjektiv, vilket är betydligt färre än de 228 engelska, och alla KS-jämförelserna kan inte a priori anses lexikaliserade. De adjektiviska jämförelserna i SSIS är bara en handfull, 8–10 beroende på vad man hänför till grundformen och vad man räknar som samförekommande element. Uttryck som finns upptagna är t.ex. *valmis kuin lukkari sotaan* 'helt redo' [ordagrant 'redo som en klockare för krig'] eller *puhdas kuin pulmunen* 'oskyldig som ett lamm' [eg. 'ren som en duva']. Etablerade liknelser som saknas är t.ex. *tyhmä kuin saapas* 'dum som ett spån' [eg. 'som en stövel'] och *selvä kuin pläkki* 'klart som korvspad' [eg. 'som bleck']. Urvalet är alltså ytterst litet och slumpmässigt.

Vid första anblicken verkar det alltså finnas allvarliga brister i noteringen av jämförelser i ordböckerna. Å andra sidan måste man också fråga sig i vilken utsträckning en allmänordbok eller till och med en idiomordbok ska innehålla liknelser. Liknelser är ju typiskt intensifierande: *pirteä kuin peipponen* 'pigg som en mört' [eg. 'som en bofink'] betyder 'ytterst pigg' och *huutaa kuin hinaaja* 'tjuta som en siren' [eg. 'som en bogserbåt'] betyder 'skrika mycket högt'.⁴ Därmed behöver man inte ordboken för att tolka en liknelse rätt, det räcker att man känner igen liknelsen syntaktiskt. Detta är förmodligen orsaken till att KS inte heller i regel förklarar liknelserna. Men likväl är ordboken bristfällig för den användare som vill kontrollera om någon viss jämförelse brukar förekomma i språket.

Om en liknelse tas upp i ordboken är den logiska placeringen under huvudordet (för en diskussion om huvudord hänvisas till Järventausta 2009:98). Liknelser med *pirteä* borde finnas (också) i artikeln *pirteä*, för under *peipponen* förstår man inte att leta om man inte redan känner till uttrycket. Många av liknelserna i KS stå under fel uppslagsord med tanke på produktionsaspekten. I den elektroniska upplagan hittas uttrycken förstås med hjälp av fritextsökning. I SSIS återfinns ett ordindex i slutet av boken så att man leta sig fram till önskat uttryck med hjälp av de ingående orden.

⁴ Inget av uttrycken finns med i KS. Däremot finns *iloinen kuin peipponen* 'glad som en lärka [bofink]', *pirteä kuin mikäkin* 'pigg som jag vet inte vad' och *huutaa kuin sumusireeni* 'tjuta som en mistlur'.

5. Brokig samförekomst: uttryck för trångmål

Ord som uttrycker befintlighet är rent formellt platsangivelser: *unessa*, *humalassa*, *ymmällä* 'i sömnen', 'i fyllan', 'villrådig' [”på villan”]. En stor del av uttrycken är konsoliderade, men bildningssättet är produktivt (Onikki-Rantajääskö 2001:24). De befintlighetsangivande adverbena eller substantivformerna kan ingå i en serie som anger övergång till ett tillstånd, befintlighet/tillstånd och övergång från ett tillstånd: *vaihua uneen* : *olla unessa* : *herätä unesta* 'somna : sova : vakna' [”falla/sjunka i sömn, vara i sömn : vakna ur sömn”]. Formserierna står antingen i inre eller yttre lokalkasus. Därtill förekommer ofta ett possessivsuffix (*inno-issa*[*an*; *ymmällä*[*än* 'ivrig; förvirrad' [”i sin iver”; ”i sin förvirring”]. Inre lokalkasus är illativ, inessiv och elativ, yttre lokalkasus är allativ, adessiv och ablativ. I många fall är det bara de två första formerna som förekommer, dvs. riktnings- och befintlighetsangivelse som t.ex. *mennä/joutua ymmälleen* : *olla ymmällään* 'bli förvirrad : var förvirrad'. Att ablativformen inte förekommer här beror sannolikt på att uttrycksbehovet är assymetriskt. Vid uttryck som anger övergång till eller från ett tillstånd förkommer olika predikatsverb och helheterna är lexikaliserade i mycket varierande grad. Också vid uttryck som anger befintlighet förekommer andra predikatsverb än *olla* 'vara'.

I den rikliga floran av uttryck i lokalkasus har jag för närmare granskning valt ut en liten grupp som anger att man är eller hamnar i trångmål. Jag jämför de kollokationsuppgifter jag fått fram genom korpussökningar med de uppgifter ordböckerna tillhandahåller. Uttrycken för trångmål fördelar sig klart på två grupper, dels sådana som är klart bildspråkliga, dels sådana som är konventionaliserade uttryck för problemsituationer som ”platser”. Till de senare hör sådana som *olla vaikeuksissa*, *pulassa*, *ahdingossa* 'befinna sig i svårigheter, i nöd, i trångmål' och deras riktningsangivande motsvarigheter *joutua vaikeuksiin*, *pulaan*, *ahdinkoon* ('råka i svårigheter' osv.) samt *selviytyä vaikeuksista*, *pulasta*, *ahdingosta* (klara sig ur svårigheter' osv.).⁵ Ett färgstarkare bildspråk och därmed också mer idiomatiska fall representerar uttryck som *olla kusessa*, *liemessä* eller *lirissä* 'sitta [vara] i klistret' [eg. 'pisset, spadet, pinket'] med riktningsangivande motsvarigheter. I praktiken uppfattas uttryck för problemsituationer vart och ett på

⁵ Noga taget har ordet *pula* betydelsen 'trångmål' bara i dessa lokalkasus. I övrigt är betydelsen 'brist'. Etymologin för ordet är höljt i dunkel. Ett förslag som lags fram är att uttrycket *joutua pulaan* ursprungligen skulle ha avsett att gå ner sig i en vak (Hakulinen 1978:412), men förklaringen får inte stöd i de etymologiska ordböckerna (SSA sv. *pula*, Häkkinen 2004 sv. *pula*).

sitt specifika sätt oavsett om det är bildspråkligt eller inte. En person i trångmål (*ahdingossa* < *ahdinko* eg. 'trångt utrymme') verkar befinna sig i någon form av trång klyfta som det gäller att ta sig upp ur, svårigheter (*vaikeudet*) ses som objekt som upplevaren stöter på eller måste kämpa mot (se även fotnot 8). Med det bildliga *liemessä* 'i spadet' avses att upplevaren behandlas som en köttbit i en soppa. Bilden av en situation inverkar på valet av predikatsverb och hur detta etableras.

Starkast adverbiserade bland de undersökta uttrycken är böjningsformer av orden *kiipeli* 'knipa, klämma' och *pinne* 'klämma', vilket betyder att orden uppträder endast i befintlighetsangivelser (och alltså inte t.ex. som subjekt eller objekt). De kan visserligen få adjektivattribut i likhet med substantiv, men även attributen är konventionaliserade (t.ex. *pahaan pinteeseen* 'i svår knipa'). I en ordbok kan adverbiserade former uppföras endast som kasusformsserier. I KS innehåller artikeln *pinne* en hänvisning till uppslagsformerna *pinteessä*, *pinteestä*, *pinteeseen*. För uppslagsordet *kiipeli* anges att det vanligen förekommer i inre lokalkasus och för *kiikki* (i stort sett synonymt till *kiipeli*) anförs inte ens den teoretiska grundformen utan uppslagsformerna är *kiikissä*, *kiikistä*, *kiikkiin*.

Inte ett enda av de neutrala uttrycken för trångmål finns med i SSIS. Däremot anförs inte oväntat en stor mängd bildspråkliga uttryck, t.ex. *joutua liemeen/kuseen/nesteeseen/liisteriin/liriin* (*neste* 'vätska', *liisteri* 'klister') med motsvarande befintlighetsformer. Uttrycken med riktningkasus är ihopförda och hela gruppen står i registerdelen med vart och ett av orden som stickord. Däremot återfinns befintlighetsuttrycken bara under de enskilda uppslagsorden (t.ex. *liemi*). *Olla lirissä* saknas, trots att det är rätt vanligt i den korpus jag använt.

Eftersom trångmål är en oönskad situation är det verb som oftast används för att ange övergång till detta tillstånd *joutua* 'hamna, råka', som uttrycker ogynnsamhet. Verben *olla* och *joutua* är dock inte de enda alternativen, och därtill det finns det många mer specificerade uttrycksätt (t.ex. *olla suurissa vaikeuksissa* 'befinna sig i stora svårigheter', *monessa liemessä keitetty* 'garvad' [eg. 'kokt i många spad'], *olla pahemmassa kuin pulassa* eg. 'vara i värre [läge] än i nöd').

Jag har använt en korpus över finskt pressmaterial⁶ för att extrahera alla inessiv- elativ och illativformer av orden *ahdinko*, *pula*, *kiipeli*, *hätä* 'nöd' och *vaikeus* samt *pinne*, *kusi*, *liemi*, *liisteri* och *liri* med till-

⁶ Som korpus har jag använt den del av Finska språkbanken (Finnish Text Collection), som är tillgänglig via CSC – Tieteellinen laskenta Oy:s webbaserade gränssnitt (<http://www.csc.fi/kielipankki/>). Den innehåller tidningstext från ett antal olika dagstidningar från 1990-talet och omfattar ca 131 miljoner löpande ord.

hörande kontext. För *vaikeus*, som gav en mycket stor mängd träffar, gjorde jag ett slumpmässigt urval med 400 träffar per kasusform. Jag markerade de adekvata träffarna, dvs. de som anger befintlighet eller övergång till eller från ett tillstånd. De färgstarka uttrycken är rätt få och jag har beaktat bara de fraser som gett minst fem träffar. Uppgifterna om predikat och bestämmningar har jag sammanfört i en tabell. Utifrån den tabellen kan man göra bl.a. följande iakttagelser om materialet.

1. Ju fler olika predikatsverb ett ord uppträder tillsammans med desto svagare är förbindelsen mellan ordet och något av de enskilda predikaten. Det genomsnittliga antalet träffar per predikatsverb ger ett visst mått.⁷ Ju närmare siffran 1 värdet ligger desto fler är de unika kombinationerna. De minst befästa predikaten enligt den beräkningen förekommer med ordet *hätä* (i snitt 1,8–4,3 träffar för varje verb). I gengäld finns det fler vedertagna bestämmningar för *hätä* än för andra substantiv (bl.a. *tähän hätään*, *ensi hätään*, *henkensä hädässä* 'i detta läge' ['för den här nöden'], 'till att börja med' ['för den första nöden'], 'för sitt liv' ['i livsnöd']).
2. I vissa fall är ett av predikatsverben överlägset vanligast. För åtminstone hälften av träffarna står t.ex. följande kombinationer: *olla kusessa*, *liemessä*, *lirissä*, *pinteessä*, *ahdingossa*, *kiipelissä*, *pulassa*, *vaikeuksissa*; *joutua kiipeliin*, *liriin* (5/8), *pinteeseen*, *pulaan*, *vaikeuksiin*. Vissa andra kombinationer når inte upp till samma tal men kan ändå anses vara konventionaliserade. I kombination med formen *vaikeuksiin* uppträder t.ex. rätt ofta verbet *ajautua* 'drivas' (21,3 % av träffarna), och för *liemessä* är participformen *monessa liemessä keitetty* 'garvad' vanlig. I fråga om relativ (former som anger övergång från ett tillstånd) framträder det inte alls kollokationer i samma utsträckning. De vanligaste är *pelastaa* *JOKU pulasta* 'rädda någon ur nöden' (37,6 %), *päästä/päästää* *JOKU pinteestä* 'komma ur/bli hjälpt [eg. släppt] ur knipan' och *nousta ahdingosta* (18,1 %) 'ta sig [upp] ur trångmålet' (18,1 %).
3. Vissa verbalalternativ utgör begreppsliga klungor. I stället för att tala om att *vara* i svårigheter kan man säga att någon *kämpar* med svårighet eller *stretar* eller *sprattlar* osv. Det finns ett brett spektrum av verb av det slaget som kombineras med *vaikeuksissa*:

⁷ Ett noggrannare mått vore att undersöka hur predikaten fördelar sig och räkna ut entropi för fördelningen. (Så gör t.ex. Wulff 2008: 82–85).

kamppailla, painiskella, taistella; pinnistellä, sinnitellä; pyristellä, rypeä, rämpiä, räpiköidä osv. De andra befintlighetsuttryck som är aktuella i denna studie kan inte kombineras med de här verben: ?*pinnistellä pulassa*, ung. ”lägga manken till i nöd” ?*rypeä hädässä* ”bada i nöd”.⁸ Kollokeringstendenserna är således delvis lexikala, delvis begreppsliga. En ordbok kan knappast åskådliggöra all denna kollokationella undervegetation.

4. För att gradera nöden i fråga om uttrycken med *pula* och *pinne* används vanligen *paha* ’ond’, för *vaikeus* används *suuri* ’stor’ och med *hätä* kombineras *äärimmäinen* ’yttersta’.

5.1. Uttryck för trångmål i KS

Här medger utrymmet inte mer än en kort presentation av hur KS löst problemen med att åskådliggöra uttryck för trångmål. Tabell 2 på nästa sida är en sammanställning över de exempel som finns i artikeln för vart och ett av de ovan behandlade orden.

Exemplen i ordboken täcker de centrala befintlighetsuttrycken förhållandevis väl om man jämför med korpusen. Det vida spektret av verb framgår dock inte, och det syns inte heller att transitiva verb är förhållandevis vanliga vid riktningskasus. Förenklingen är förståelig med tanke på att ordboksartiklar ska vara koncisa och också tolkningsbara. Det är framför allt de förekomster som ligger mitt emellan på skalan mellan högfrekventa och unika i korpusen som kunde vara tänkbara exempelkandidater, men alternativen är vanligtvis så många att fraserna inte anförs i ordböcker. Verb av det här slaget är de fetstilta i kedjorna *joutua* > *ajautua* > *törmätü* > *juuttua vaikeuksiin; ajaa* > *saattaa* > *suistaa JOKU ahdinkoon*.

⁸ Förutom *ahdingossa*, som uppvisar en delvis liknande serie: *kamppailla, painia, painiskella, taistella*. Till övervägande del betecknar dock verben som kombineras med *ahdingossa* ett mer eller mindre passivt lidande. Sådana verb är *eläa; kituuttaa, kitua, riutua, tuskaila; kahlata, tarpoa*. Svårigheter (*vaikeudet*) är däremot till för att övervinnas eller åtminstone bekämpas.

TABELL 2. Uttryck för trångmål i KS-artiklarnas exempel.

UPPSLAGSORD	INESSIV	ILLATIV	ELATIV
ahdinko 'trångmål'	Olla ahdingossa. 'vara i trångmål'	Auttaa ahdinkoon joutuneita. 'hjälp de nödstillda'	
hätä 'nöd'	Olla hädässä. 'vara i nöd'	Joutua hätään. 'råka i nöd'	
kiipeli 'knipa'	Olla kiipelissä. 'vara i knipa'	Joutua, jäädä kiipeliin. 'hamna i en knipa'	Päästä kiipelistä. 'klara sig ur en knipa'
kusi 'piss'	Olla kusessa. 'vara i svårigheter'	Panna joku kuseen. 'försätta någon i svårigheter'	
liemi 'spad'	Olla liemessä. 'vara i svårigheter' Kiehua omassa liemessään. ung. 'binda ris åt egen rygg' Monessa liemessä keitetty poliitikko. 'en garvad politiker'	Joutua liemeen. 'råka i svårigheter'	
liisteri 'klister'	Olla liisterissä. 'vara i klistret'		
liri 'pink'	Olla lirissä. 'vara i svårigheter'	Joutua liriin. 'råka i svårigheter'	
neste 'vätska'		Joutua nesteeseen. 'råka i svårigheter'	
pinteessä, pinteestä, pinteeseen 'i/ur knipa'	Olla (pahassa) pinteessä. 'vara i en svår knipa'	Joutua, jäädä pinteeseen. 'hamna i en knipa'	Päästä pinteestä. 'komma ur en knipa' Päästää, auttaa joku pinteestä. 'hjälp någon ur en knipa'
pula 'nöd'	Olla pahassa pulassa, pahemmassa kuin pulassa. 'vara i svår nöd, i verkligt svår nöd'	Joutua pulaan. 'hamna i nöd' Jättää joku pulaan. 'lämna någon i sticket'	Pelastua, päästä, selviytyä pulasta. 'rädda sig, komma, klara sig ur en knipa'
vaikeus 'svårighet'		Joutua vaikeuksiin. 'råka i svårigheter'	

Artiklarna *ahdinko* och *vaikeus* verkar dock vara onödigt kortfattade i relation till vad korpusen ger vid handen. I korpusen är det uttryck med *vaikeus* som förekommer allra mest för att ange svårigheter. KS-artikeln gör inte rättvisa åt detta faktum. Ett enda exempel redovisas, *joutua vaikeuksiin*. Det återfinns i en betydelsegrupp med etiketten *Erik. vars. mon.* (Spec. särsk. plur.), som anger att det handlar om en specialiserad användning av något slag. Av *ahdinko*-artikeln framgår det i sin tur inte att elativformer (*ahdingosta*) är ovanligt frekventa i angivelser av övergång från ett tillstånd (hälften av alla elativträffar).

I artikel *pula* framgår det inte av exemplet *olla pahassa pulassa* att adjektivet kan utelämnas. Å andra sidan är bestämningen typisk för just *pula* i befintlighetskasus, så det kan anses vara en förståelig förenkling i en ordbok. Uttrycket *olla pahemmassa kuin pulassa* förekommer tio gånger i korpusen. Det är inte så mycket, men eftersom strukturen inte är produktiv (jfr *?olla kiperämmässä kuin ahdingossa* el. likn.) handlar det om ett idiom. För elativformen *pulasta* är det vanligaste kollokerande verbet i materialet det transitiva *pelastaa* 'rädda'. Kombinationen redovisas inte i ordboken.

Generellt gäller att ju mer bildligt ett komplement är desto neutralare är de kollokerande verben och desto mer lexikaliserade förbindelserna: *olla kusessa, kiipelissä* men inte *?riutua kusessa* 'förtvina i piss', *?sinnitellä kiipelissä* 'streta i knipa'. Att så är fallet framgår inte riktigt av ordboksartiklarna. Å andra sidan måste man konstatera att det inte handlar om någon grav brist. En ordbok ska tjäna många olika syften samtidigt och ändå vara läsbar.

I vissa av KS' artiklar har fraseologin placerats dels i olika betydelsemoment, dels i en särskild "betydelse"grupp. Så är fallet i t.ex. artikeln *hätä*, som ser ut på följande sätt (bara en bråkdel av exempel-materialet medtaget av utrymmesskäl):

1. tukala tilanne: *Olla hädässä. Joutua hätään. - - Lapsella on hätä, pissahätä.*
2. tuskainen huoli: *Mistä sen summan tähän hätään [= tähän tarpeeseen, juuri nyt] ottaa? Huutaa kuin hengen hädässä.*
3. *Meillä oli jo hätä kädessä 'olimme hädässä'. Hätään, hätiin 'apuun'. Hänet olisi ryöstetty, ellei poliisi olisi ehtinyt hätään. Aioin polttaa kirjeet, mutta toiset ehtivät hätiin. Hädässä ystävä tutaan SL [= sananlasku].*
1. en svår situation: *Vara i nöd. Råka i nöd. --- Barnet är kissnödigt ["barnet har (kiss)nöd"].*
2. ett plågsamt bekymmer: *Var ska jag ta den summan i detta läge? Skrika som en nödställd. ["som i livsfara"]*
3. *Vi befann oss redan i nöd ["vi hade nöd för handen"]. Till undsättning. Han skulle ha blivit rånad om inte polisen kommit till undsättning. Jag tänkte bränna brevet men de andra ingrep. I nöden prövas vännen Ordspråk.*

De grundläggande trångmålsbetydelserna återfinns i betydelsemoment 1. Befintlighetsformer och former som anger övergång till ett tillstånd finns med. Elativformer saknas, vilket är befogat med tanke på den mycket låga frekvensen. I fråga om behov att gå på toaletten används en annan struktur, där upplevaren står i lokalkasus (*JOLLAKULLA on hätä*, *JOLLEKULLE tulee hätä*). För befintlighetskasus har KS exemplet *Lapsella on ...* 'barnet är (kiss)nödigt' med en slumpmässig ram medan exempel med riktningssangivande lokalkasus saknas. I betydelsemoment 2 är kollokerande bestämmingar insatta dels i tillfälliga, dels i typiska sats- och verbramar. Betydelsemoment 3 består av olika idiomatiska fraser och av "sublemmana" *hätään* och *hätiin*.

Sublemmana i KS är synnerligen undanskymda jämfört med hur det såg ut i *Nykysuomen sanakirja* ('Nufinsk ordbok') från 50-talet, en föregångare till KS. Där är ord och fraser som fungerar som underuppslagsformer kursiverade och de följs av egna exempel med ett lodstreck före det första exemplet. I KS får de sublemmaartade fallen i regel en egen betydelseförklaring men strukturen kan urskiljas bara genom att de påföljande exemplen på ordet eller frasen elaborerar denna.

Att återinföra och vidareutveckla sublemmastrukturerna vore en primär praktisk lösning för att klarare åskådliggöra det fraseologiska materialet. Men därmed är de många gränsdragningsproblemen inte lösta. Hur ska man exempelvis förhålla sig till svagt idiomatiska kollokationer (t.ex. *olla hädässä*, *joutua hätään*) som är svåra att upptäcka bland de löpande exemplen. Även om befintlighetsangivelserna fördelar sig på idiom och på mindre idiomatiska kollokationer är de tämligen ekvivalenta till sin art. Borde alla uttryck markeras på samma sätt eller borde en del lämnas omarkerade?

6. Markering av fraseologiska uttryck

I den nyaste engelska Cobuild-ordboken (2009) anges skillnaden mellan kollokationer och idiom genom att idiomerna och andra fraser ("PHRASE") placeras i själva artikeln avskilda som betydelsegrupper. Kollokationer presenteras som samförekomster ("Word Partnership") i särskilda faktablådor. Typiska kollokationsuppgifter är t.ex. valet av attribut och predikat (för t.ex. *error* är typiska attribut *common* och *fatal* och typiska predikat är *commit* och *make*). De fasta förbindelserna återfinns mestadels bland fraserna (t.ex. *in error*). För ordet *trouble* är fördelningen genomförd så att *in trouble* ges som en fras ("If someone is in trouble, they are..."), och kombinationerna *get in/into trouble*, *get out of trouble*

och *stay out of trouble* ges som kollokationer. För *difficulty* finns endast befintlighetsuttrycken *in difficulty* och *in difficulties* med, och uttrycken är i enlighet med Cobuilds system markerade som fraser.

Indelningen är säkert motiverad men ska inte nödvändigtvis genomföras i alla ordböcker. När man diskuterar olika alternativ bör man komma ihåg att de textuella förklaringarna i Cobuild ger sådana uppgifter som andra ordböcker ger antingen vid grundformen, implicit i exemplen, eller inte alls. Att det är verbet *be* som används i kombination med *trouble* och att det tar personobjekt (*someone is in trouble*) är en sådan angivelse.

I KS redovisas alltså för närvarande kollokationellt och fraseologiskt material i samma form som andra språkexempel, och när man försöker lyfta fram frasmaterialet tydligare i orddatabasen stöter man på många svårigheter. Det första problemet är att man inte utan vidare kan identifiera fraserna bland resten av exemplen. I vissa fall får man ett överflöd på frasmaterial eftersom den fraseologiska andelen är ytterst hög för kärnordförrådet. I extrema fall ser det ut som i artikeln *Järki* 'förnuft, förstånd', där ett enda exempel (av 18) är icke-fraseologiskt, nämligen sammansättningsexemplet *ihmisjärki* 'mänskligt förnuft' (i början av betydelsemoment 1 i [det kraftigt förkortade] artikelexemplet)

1. ihmisen kyky: *Ihmisjärki. Käyttää järkeään. Järki juoksee, seisoo, on jäässä. Hänen järkensä leikkaa hyvin hänellä on hyvä käsityskyky. Kuunnella järjen ääntä. En saa mahtumaan järkeeni [= en pysty käsittämään], että - -. Minun järkeni mukaan niin kuin minä ymmärrän. Terve järki terve, normaali ajattelutapa t. arvostelukyky. Osoittaa kannanotoissaan tervettä järkeä. Ottaa järki käteensä **ark.** olla järkevä.*
2. terve mieli, harkintakyky: *Menettää järkensä tulla mielisairaaksi, hulluksi. Olla järjissään, täydessä järjessään mieleltään terve ja harkintakykyinen. - -*
3. järkevä ajattelu: *Mitä järkeä siinä on? Yritin puhua hänelle järkeä saada hänet ajattelemaan järkevästi. - -*
 1. en mänsklig förmåga: *Mänskligt förnuft. Använda sitt förnuft. Ha lätt att fatta [”förståndet löper”], det [förståndet] står (still), inte begripa någonting [förståndet är på is]. Han har lätt att fatta. Lyssna på förnuftets röst. Jag kan inte få in i min skalle, att ... Enligt vad jag kan förstå [enligt mitt förstånd]. Sunt förnuft. Visa sunt förnuft i sina ställningstaganden. Vara förnuftig [ta förnuftet i handen] **vard.***
 2. sunt förnuft, omdömesförmåga. *Bli från vettet. Ha förstånd, vara vid fullt förstånd.*
 3. förnuftigt tänkande. *Vad är det för mening med det? Jag försökte tala förstånd med honom.*

När fraserna väl valts ut har man avgränsnings- och markeringsproblem. Här ska jag bara kort diskutera valet av grundform, och då gäller det att komma ihåg att frasexemplen i KS antingen kan vara mycket avskalade ”kärnfraser” eller utgöra en blandning av en konventionaliserad fras och fri kombination. Det avskalade exemplet *Järki seisoo* (i betydelsemoment 1) säger inget i sig självt – inget om tolkningen, inget om kon-

texter, inget om helhetsstrukturerna. Strukturellt kan *järki seisoo* kombineras med en upplevare i adessiv och därtill kan ett adverbial *päässä* 'i huvudet' ingå: (*JOLLAKULLA*) *seisoo järki (päässä)* 'det står still för någon' [hos någon står förnuftet [stilla] (i huvudet)]. Men om denna maximala form väljs som grundform representerar den en teoretisk potential, inte den form som är vanligast i språkbruket. Dessutom framgår det inte att den normala ordföljden vid upplevarlös konstruktion är *järki seisoo*. Genom knapphändig information undviker lexikografen klokt nog onödig komplexitet.

De tillfälliga ramar som används för att ange idiom i KS, t.ex. *Yritin puhua hänelle järkeä* 'jag försökte tala förstånd med honom' (för ett idiom som i generell form kan betecknas *JOKU puhuu JOLLEKULLE järkeä* 'NÅGON talar förstånd med NÅGON'), aktualiserar förutom problemet med tempus och modus också valet av subjekt (1 person singularis: ändelsen *-n* på verbet *yrittää*) och valet av predikat (*yrittää* 'försöka'). Predikatet representerar dock ett typiskt kollokerande verb, och den informationen vore det hur som helst önskvärt att kunna förmedla till användarna. En sublemmastruktur (som t.ex. vid *Terve järki* 'sunt förnuft') skulle göra det möjligt att särskilja grundform och belysande exempel, men systematiskt tillämpad skulle en sådan samtidigt göra presentationen avsevärt längre. Det kan alltså inte vara en genomgående lösning åtminstone i den tryckta ordboken, om inte frasmaterialet samtidigt begränsas kraftigt. En heltäckande presentation över fraseologin av den art som vore önskvärd leder tillika till de typiska problemen med att förena bredd och djup i en beskrivning.

Litteratur

- Arppe, Antti 2008. *Univariate, bivariate, and multivariate methods in corpus-based lexicography – a study of synonymy*. Helsinki: University of Helsinki, Department of General Linguistics.
- Burger, Harald 1989. Phraseologismen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch. – Franz Josef Hausmann, Oskar Reichmann, Herbert Ernst Wiegand & Ladislav Zgusta (Hrsg.), *Wörterbücher/Dictionaries/Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie*. Erster Teilband, 593–599. Berlin & New York: Walter de Gruyter.
- Cobuild = *Collins COBUILD Advanced Dictionary of English*. Boston: HarperCollins Publishers 2009.

- Gries, Stefan Th. 2008. Phraseology and linguistic theory: A brief survey. – Sylviane Granger & Fanny Meunier (toim.), *Phraseology: An interdisciplinary perspective*, 3–25. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Hakulinen, Lauri 1979. *Suomen kielen rakenne ja kehitys* ('Finska språkets struktur och utveckling'). Helsinki: Otava.
- Häkkinen, Kaisa 2004. *Nykysuomen etymologinen sanakirja* ('Nufinsk etymologisk ordbok'). Helsinki: WSOY.
- Järventausta, Marja 2009. Kakkossuomen perussanakirja ('Basordbok för finska som andraspråk'). *Virittäjä* 113, 89–100.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja* (cd-rom) ('Språkbyråns ordbok'). Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone Oy 2004, 2008.
- Moon, Rosamund 1998. *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*. Oxford: Clarendon Press.
- Moon, Rosamund 2008. Conventionalized *as*-similes in English: A problem case. I: *International Journal of Corpus Linguistics* 13:1, 3–37.
- Muikku-Werner et al. 2008 = SSIS.
- Nykysuomen sanakirja* I–VI ('Nufinsk ordbok'). Valtion toimeksiannosta teettänyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki: WSOY, 1951–1961.
- Onikki-Rantajääskö, Tiina 2001. *Sarjoja: nykysuomen paikallissijaiset olotilanilmaukset kielen analogisuuden ilmentäjinä* (Serier: nufinskans lokalkasusböjda befintlighetsangivelser som manifestation av språkets analoga karaktär'). Helsinki: SKS.
- SSA = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja*. (Finska ords ursprung. Etymologisk ordbok'). Helsinki: SKS 1992–2000.
- SSIS = Muikku-Werner, Pirkko – Jantunen, Jarmo Harri – Kokko, Ossi 2008. *Suurella sydämellä ihan sikana. Suomen kielen kuvaileva fraasisanakirja*. ('Med stort hjärta så in i norden. En beskrivande frasordbok för finskan'). Helsinki: Gummerus.
- Svanlund, Jan 2002. Lexikalisering. I: *Språk och Stil* 12, 7–45.
- Tammi, Jari 2008. *Suuri vertailusanakirja*. (Den stora jämförelseordboken'.) Helsinki: Pikku-idis.
- Wulff, Stefanie 2008. *Rethinking Idiomaticity: A Usage-based Approach*. London & New York: Continuum.

Textmaterial

Finska språkbanken. Korpus sammanställd av Forskningscentralen för de inhemska språken, Institutionen för allmän språkvetenskap vid Helsingfors universitet, Joensuun yliopiston vieraiden kielten laitos (yleinen kielitiede) samt CSC – Tieteellinen laskenta Oy. En delkorpus på ca 131 milj. tillgänglig via sökverktyg för webbgränssnitt. <http://www.csc.fi/kielipankki>.

Tarja Riitta Heinonen
ordboksredaktör
Forskningscentralen för de inhemska språken
Berggatan 24
00100 Helsingfors
trheinonen@gmail.com